

Morgondagens världsmedborgare

**Handledningsmanual för skolutveckling genom
kollegialt lärande**

Innehåll

Skolans arbete med elevdelaktighet	3
Bilaga 1 (moment 1)	8
Bilaga 2 (moment 2)	10
Bilaga 3 (moment 2)	11
Bilaga 4 (moment 4)	13
Bilaga 5 (moment 4)	14
Bilaga 6 (moment 4)	15
<i>Uppgift 1 – Grupprefleksion “Bonding”</i>	15
<i>Uppgift 2 - Experiment med elevinflytande (Kollegialt arbete)</i>	15
<i>Uppgift 3 – Gemensam uppföljning</i>	16
Bilaga 7 (moment 5)	16
<i>Uppgift 4 – Diskussion</i>	16
<i>Uppgift 5</i>	16
Bilaga 8 (moment 6)	17
<i>Uppgift 6</i>	17
<i>Uppgift 7</i>	17
Elevdelaktighet	18
Checklista för planering av elevdelaktighet.....	18
Bilaga 9 (moment 7)	20
1. Verktyg som stödjer utvecklandet av elevdelaktighet	20
Elevunderlag 1	21
2. Verktyg som hjälper dig att lyssna på de idéer som genereras av eleverna för att utveckla lektionerna/momenten/modulen och att utvärdera de idéer som eleverna gjort ..	22
Elevunderlag 2.....	23
3. Följande övning kan hjälpa dig och dina elever att prioritera och välja idéer för upplägg	24
Elevunderlag 3: Matris för prioritering	25
Bilaga 10 (moment 7)	25
Litteratur och material som stöder arbete kring elevdelaktighet	29
Pusselbitarna	30

Skolans arbete med elevdelaktighet

Elevernas delaktighet är på många sätt central i de nordiska grundskolorna. Lagstiftningen kräver att elever kan påverka sitt eget lärande, undervisningen och de dagliga rutinerna i skolan på olika sätt och i olika utsträckning.

För att en skola ska kunna utvecklas och kunna ifrågasätta sina varande strukturer och arbetssätt, krävs det att man vågar gå utanför det invanda och pröva nytt, inte ensamt utan tillsammans! Kollegialt lärande är ett ändamålsenligt sätt bearbeta och utveckla arbetssätt och rutiner där varje elev blir mer delaktig i undervisningen. Genom kollegialt lärande kan man strukturerat diskutera undervisningssituationer hur man kan öka elevdelaktighet, inte enbart reflektera över de svårigheter och problem som det kan orsaka, utan även lyfta fram de möjligheter som finns.

Denna handlingsmanual baserar sig den finska versionen av en samling av metoder och verktyg, som utarbetats av det danska Barn- och undervisningsministeriet. Denna manuals teoretiska inramning beträffande elevdelaktighet är baserad på [Delaktighetens steg och vägar till deltagande](#), som utvecklades av Roger Heart och Harry Shiers.

Även om denna modifierade manual är anpassad till arbetet i vår skola, går metoderna och verktygen att tillämpa i andra skolor, som sådana eller modifierade utefter behov. Förutom att vår skola, Björneborgs svenska samskola, är en s.k. språkskola (undervisningen är på svenska i en finskspråkig miljö) med sina speciella utmaningar är den även en enhetsskola från förskola till gymnasium. Detta innebär att lärarna även kan samarbeta över stadiegränserna.

Vi har utarbetat en mötesstruktur anpassad till vår skola med nio moment som följer en tydlig struktur. Vi som genomfört planeringen är dock inga experter utan involverade i själva processen på lika villkor som alla andra. Nedan finns själva mötesstrukturen till påseende. I slutet av denna manual finns även metoder och verktyg som bilagor.

Mötena eller moment, som vi valt att kalla dem, räcker ca. 60-90 minuter var och innehåller såväl teoretisk genomgång med presentation av olika metoder och verktyg som kan tillämpas med fokus på elevdelaktighet samt tid för gemensamma diskussioner och reflektioner. Även utomstående experter på elevdemokratiska arbetssätt har anlitats som föreläsare.

Moment 1 inleds med en kartläggning gällande lärarens syn på delaktighet och målsättningar. Under följande moment delges olika verktyg samt ges tillfälle för reflektion och planering av kollegialt lärande där utgångspunkten är att varje elev ska känna sig mer delaktig i undervisningen i skolan. Genom systematiskt kvalitetsarbete med små steg i taget tar vi oss fram till ett arbetssätt, som gynnar elevdelaktighet.

Mötesstruktur och innehåll

Mötesfrekvens	Höstterminen: sju möten med 2-3 veckors intervall Vårterminen: två möten i slutet av terminen
Gruppstorlek	20-40 personer
Grupsammansättning	Blandade grupper gällande ålder samt ämnesspecialisering, vid planering av lektionsaktiviteter finns fog för stadievisa grupper
HÖSTERMINEN	
Moment 1, ca. 60 min.)	1. Teoretisk inramning inför arbetet med elevdemokrati, elevdelaktighetstrappan och utvärdering bland lärare 2. Självreflektion (kartläggningsenkät, Bilaga 1)
Moment 2 (ca. 90 min.)	1. Resultaten från kartläggningen presenteras; -Var befinner vi oss nu gällande elevdelaktighetstrappan, identifierat utvecklingsområde? (Bilaga 2) -Vilka utmaningar finner vi? (Gemensam reflektion) 2. Reflektion i smågrupper (5 pers/grupp, ca 40 min) (Bilaga 3) 3. Återkoppling i helgrupp (ca 15-20 min) -Vad diskuterades -Information om nästa mötes föreläsning om barnkonventionen, mänskliga rättigheter, demokratifostran med koppling till vårt uppdrag som finns i läroplan.
Moment 3 (ca. 60 min.)	Föreläsning om barnkonventionen, mänskliga rättigheter, demokratifostran och kopplingen till läroplan
Moment 4 (ca. 90 min.)	1. Föreläsning (ca. 40 min) utgående från delaktighet för lärande, vad säger forskningen samt presentation av olika metoder från Delaktighet - ett arbetssätt i skolan 2. Smågruppsarbete , kollegialt arbete (40 min). Bekanta er med bilaga 4 och 5 , därefter uppgift 1 i Bilaga 6 . 3. Återkoppling i helgrupp, ca 10min -Påminnelse om hemläxan att bekanta sig med uppgift 2 i Bilaga 6

<p>Moment 5 (ca. 90 min.)</p> <p>* Planering av mångvetenskapliga projekt i årskurserna 7-9 med fokus på elevdelaktighet -cirkelmodellen som språkstötande modell</p>	<p>1. Information (ca 15 min) Möjligheterna för utökad demokrati i skolan -i undervisningen -i skolan övrigt</p> <p>2. Kollegialt lärande (ca 20 min) -Bilaga 6; uppgift 2: Uppföljning av uppgift 2 i bilaga 6, utbyte av erfarenheter i smågrupper</p> <p>3. Kollegialt lärande (ca 15 min) -smågruppsdiskussion - Bilaga 6; uppgift 4</p> <p>4. Kollegialt utvecklingsarbete, ca 15 min -smågrupper -påbörja planeringen * (Bilaga 6, uppgift 5)</p> <p>5. Återkoppling</p>
<p>Moment 6 (ca. 90 min.)</p> <p>* Planering av projekt med mångvetenskapliga lärområden fortsätter</p>	<p>1. Kollegialt lärande (ca 20 min) -smågrupper -uppföljning av uppgift 4 (Bilaga 6), utbyte av erfarenheter i smågrupper med hjälp av <i>uppgift 6 (Bilaga 7)</i></p> <p>2. Information (ca 15 min) Presentation av verktyget <i>Pussel för elevengagemang - Elevdemokrati</i> (Åtta pusselbitar till delaktighet- Hur?/Varför?/Vad?)</p> <p>3. Kollegialt utvecklingsarbete * (ca 30 min) Planeringsunderlag för delaktighet, <i>uppgift 7 (Bilaga 7)</i> + extra underlag <i>checklista</i>. Fundera tillsammans och individuellt momenten i planeringsunderlagen samt vilken/vilka pusselbitar får eleverna vara med och påverka.</p> <p>4. Återkoppling helgrupp (ca 10 min)</p>
<p>Moment 7 (ca. 90 min)</p>	<p>Kollegialt lärande (ca 20 min) -smågrupper Uppföljning av <i>uppgift 7 (Bilaga 7)</i>: Hur har man tänkt? Är det realistiskt att genomföra? Hur vet du att du lyckats? Finns svagheter i planen hur kan ni hjälpa varandra för att förbättra dem?</p> <p>Information (ca 20 min) Genomgång av ytterligare verktyg (Bilaga 8) att utnyttja i undervisning, då man bearbetar elevdelaktighet i sin praxis: Elevunderlag 1 Elevunderlag 2 Elevunderlag 3</p>

	<p>Kollegialt utvecklingsarbete (ca 40 min) -smågrupper Ni kan utnyttja planerna i <i>uppgift 7 (Bilaga 7)</i> som ni redan reflekterat över, för att genomföra utnyttjandet av elevunderlag 1-3. Fundera över ett tillfälle som passar din/er undervisning innan vårterminens slut.</p> <p>Utnyttja samma frågor vid reflektion som när vi började: Hur har man tänkt? Är det realistiskt att genomföra? Hur vet du att du lyckats? Finns svagheter i planen hur kan ni hjälpa varandra för att förbättra dem?</p> <p>Återkoppling, helgrupp (ca 10 min) Uppföljning och utvärdering av det kollegiala utvecklingsarbetet med elevdemokrati, efter halva året. (Bilaga 10) -Vad befinner vi oss i trappan, egen reflektion? -Vilka förändringar ser vi och vad hade vi förväntat oss? -Vilka förändringar vill vi göra nu och varför?</p>
VÅRTERMINEN	
<p>Moment 8 (ca 90 min)</p>	<p>Utvärdering bland lärarna (ca 20min)</p> <p>Kollegialt lärande (ca 30 min), 5 pers/grupp Reflektioner ifall någon använt sig av verktygen för elevdemokrati i sin undervisning</p> <p>-Vad blev resultatet? -Vad var något utmanande? -Hur hanterade du dina utmaningar? -Vad kunde du gjort annorlunda? -Vad har du lärt dig? -Vad gör du nästa gång annorlunda?</p> <p>Skriv upp gemensamma synpunkter och redovisa i storgrupp, så att vi alla lär oss av varandra.</p> <p>Återkoppling (ca 30 min) Gruppers redovisning, kort om att ha utnyttjat verktyget, vilket och hur blev det? På tavlan svar: -Vad kommer vi att ta med oss till vår undervisning av de genomgångna momenten? -Har vi fått med oss tillräckliga verktyg att arbeta på ett mer elevdelaktigt arbetssätt? -Vad vinner vi på att implementera ett mer elevdelaktigt arbetssätt? -Vilka är våra utmaningar? -Hur ska vi arbeta oss igenom utmaningarna? -Vad behöver vi för att komma vidare med detta arbete?</p>

Moment 9 (ca. 70 min)

Information (ca. 30 min)

Sammanställningen av utvärderingen bland lärarna redovisas samt kopplingen till elevdelaktighetstrappan.

-Har vi kommit högre upp, hur har det gått?

-Har vi uppnått elevdemokratiskt arbete och på vilket sätt?

-Hur uppehåller vi detta arbetssätt och utnyttjar redskapen, i vår praxis? Vad säger litteraturen?

Kollegialt reflekterande (ca 20min)

Fria reflektioner över hela processens gång

Individuell kort utvärdering - "Testa dig själv och din verksamhet" **Bilaga 11**

Fyll i svar (ca 20 min) **Bilaga 2, efter 1 år.**

Kollegialt lärande, 5 pers/grupp

reflektera, diskutera och skriv upp,

-Vilka förändringar ser vi och vad hade vi förväntat oss?

-Vilka förändringar vill vi göra nu och varför?

...lämna tillbaka era svar och vi tackar för oss och tack för deltagandet

LEDNINGENS RESPONS!

Bilaga 1 (moment 1)

Kartläggning

	Baserad på din professionella bedömning, i vilken utsträckning håller du med om följande påståenden	Föga	Något	Mycket
1	Eleverna bör hjälpas att bestämma hur vi interagerar i klassrummet och i verkstäderna.			
2	Det är viktigt att skapa tillfällen där eleverna kan träffa varandra och diskutera saker de håller med om och inte håller med om.			
3	Jag uppmuntrar ofta mina elever att gå med i grupper med någon som de inte har tidigare arbetat med.			
4	Jag uppmuntrar mina elever att ta hänsyn till varandra och att ta med alla elever i klassen i sociala tillställningar.			
5	När någon uttrycker en stereotypisk eller negativ inställning till andra utreder jag vad som ligger bakom åsikten.			
6	Jag visar intresse för överraskande eller annorlunda svar jag får på frågor jag ställer i klassen.			
7	Jag tillåter ofta diskussioner om kontroversiella ämnen.			
	I vilken utsträckning beskriver följande påståenden din skola?	Föga	Något	Mycket
8	Lärare delar jag ansvaret att berätta för mina elever om deras demokratiska rättigheter och möjligheter.			
1	Vi ser till att alla elever känner att de är en del av gemenskapen.			
9	Jag funderar mycket på när och hur elever ska behandlas av olika elever.			
2	Eleverna på vår skola vet vem de ska vända sig till och vad de ska göra om de känner att de blivit kränkta eller diskriminerade.			
10	Jag försöker på att inte hålla enskilda elever som representanter för samhällsgrupper, attityder eller identiteter (ex. fattiga/muslimar/högljudda)			
3	De största och mest populära eleverna på vår skola är alltid tjejer (ex. fattiga/muslimar/högljudda)			
4	Jag har svårt att prata med mina kollegor om hur vi hanterar känsliga eller kontroversiella ämnen i vardagen.			
5	Vår skola utvecklar alla elevers förmåga att delta i solida gemenskaper.			
6	Vår skola utvecklar alla elever till självständiga och kritiskt tänkande individer.			

	I vilken utsträckning anser du att din skola implementerar följande:	Föga	Något	Mycket
1	Vi ser till att alla elever känner att de är en del av gemenskapen.			
2	Våra undervisningsmetoder och kulturen i vår skola möjliggör elevers aktiva deltagande och deltagande i beslutsfattande.			
3	Alla elever är välkomna att delta i sociala aktiviteter, men vi tar inte särskilt hänsyn till kön, religion eller sexuell läggning.			
4	Vi diskuterar regelbundet hur vi kan öka demokrati och det kritiskt tänkande i undervisningen och i skolans vardag.			
5	Vår skola har mångsidigt samarbete med alla, allt från berörda parter i närmiljön till stora organisationer, för att öka elevernas intresse till och delaktighet i det omgivande samhället.			
6	När eleven är minderårig ber vi föräldrarna delta i att lösa vardagsproblem.			
7	Vi har en tydlig strategi för att hantera nedsättande, kränkande eller diskriminerande språk och beteende.			
8	Eleverna kan bestämma om de deltar aktivt i sociala evenemang.			

Bilaga 2 (moment 2)

	Vid start	½ tiden	½ tiden	1 år	1 år
Avsedda förändringar och utfall	Vilket var vårt identifierade utvecklingsområde	Vilka förändringar ser vi och vad hade vi förväntat oss	Vilka förändringar vill vi göra nu och varför?	Vilka förändringar ser vi och vad hade vi förväntat oss	Vilka förändringar vill vi göra nu och varför?
Elevs lärande och engagemang					
Undervisningspraktik					
Organisation och rutiner					

Bilaga 3 (moment 2)

1. Hur tänker ni nu om resultatet gällande elevdelaktighet?

2. Vilka är utmaningarna med att arbeta på med ett elevdelaktigt sätt?

3. Vilka fördelar finner ni?

4. Vilka förändringar finner ni som behöver bearbetas i praktiken?

5. Hur kan vi lärare fungera ihop mot samma mål? Stödja varandra?

6. Var tänker ni att vi finns på trappan om ett år?

7. Vad kan under arbetets gång berätta för oss att vi är på god väg mot ett mer elevdelaktigt arbetssätt?

8. Beskriv några praktiska exempel på ovan framsteg.

9. Finns det något ni skulle vilja att ledningen frågar eller stödjer med under processens gång, vad i sådana fall?

10. Gällande vårt identifierade utvecklingsområde, vilken förändring skulle ni vilja se då det kommer till elevers lärande och engagemang?

11. Gällande vårt identifierade utvecklingsområde, vilken förändring skulle ni vilja se då det kommer till undervisningspraktiken?

12. Gällande vårt identifierade utvecklingsområde, vilken förändring skulle ni vilja se då det kommer till organisation och rutiner?

Till slut, fundera individuellt var befinner du dig på trappan och vad är ditt mål gällande individuella utvecklingen (skriver detta för dig själv och återkom till detta i vår).

DELAKTIGHET I UNDERVISNINGEN

Innehåll, material och aktiviteter

Elever kan delta genom att

vara med och placera olika kurser i årsplaneringen

föreslå teman och ämnen som behandlas under året

föreslå eller välja texter, specialiseringsområden, modeller, animationer, artiklar, elevarbeten, projekt eller teman till prov

ge förslag på praktiskt innehåll i undervisningen, t.ex. i form av texter, ljudbilder, prov, slutprodukter, avtal med samarbetspartners, exkursioner m.m.

förbereda och genomföra övningar och uppgifter, exempelvis dans eller uppvärmning i gymnastik, sätt att öva matematik, göra frågor till frågesport o.s.v.

presentera samband mellan målsättningarna och utvalda aktiviteter, material, uppgifter och metoder

Arbetsätt och - metoder

Elever kan

påverka om man jobbar individuellt, i par eller små/stora grupper

få vara med och bestämma undervisningsavsnittets struktur, exempelvis ska det vara projekt- eller ämnesstudiebaserat

ansvara för klassens rastaktiviteter

kan påverka vilka analyseringsmodeller, akademiska metoder och resultat som används i undervisningen

Elevers individuella, akademiska och sociala utveckling

Elever

deltar i utvecklandet av individuella, kompetensrelaterade samt sociala mål som ska uppnås under studieavsnittet eller på längre sikt

diskuterar kontinuerligt med läraren om uppföljandet av målen

deltar i utveckla strategier t.ex. att förbättra av egen närvaro, tolerans, prestation, uthållighet, ansträngning m.m.

är med och bestämmer hurdan kontinuerlig feedback och handledning de vill ha

är med i diskussioner hur undervisning kan användas att utveckla optimalt utgångsläge för att tillägna sig kunskaper och färdigheter

DELAKTIGHET I SKOLAN I ALLMÄNHET

Klassrummet

Eleverna kan påverka exempelvis

åtgärder som berör det sociala och välmåendet

klassrummets planlösning och inredning

klassens regler och värderingar

Samarbete med föräldrar

Skolan kan förstärka elevers inflytande exempelvis genom att

eleverna deltar i planeringen av vårdnadshavare-lärarträff

elever bidrar med innehåll till vårdnadshavare-lärarträff

enskilda diskussioner förs med eleven innan samtal med vårdnadshavarna

eleverna gör kontinuerligt sammandrag av kommande eller avklarade studieavsnitt till vårdnadshavarna

Elevkåren

Eleverna kan påverka bl.a.

den fysiska miljön

användning och regler gällande utrymmen inne och ute

sociala tillställningar och aktiviteter

inlärningsmiljön

skolans principer och regler

Bilaga 6 (moment 4)

Verktyg för att reflektera över elevers verkliga möjligheter till elevdelaktighet i undervisningen.

Uppgift 1 – Grupprefleksion “Bonding”

Målsättningen är att ni i grupp funderar på tillfällen då ni ger era elever verkligt inflytande och när är det känt utmanade.

Alla i gruppen funderar över frågorna;

- När är jag beredd att ge elever verkligt inflytande?
- När manipulerar du eleverna, d.v.s. eleverna gör det som de blivit tillsagda att göra av lärarna/ eller att läraren frågar elevernas åsikter och utnyttjar en del av åsikterna i redovisning, men berättar inte en verklig påverkan av åsikterna.
- När skulle du kunna involvera eleverna mer?
- I vilka situationer skulle jag kunna ge eleverna mer inflytande?

Diskutera gemensamt vad ni funderat på. Skriv upp reflektionerna som framkommit i diskussionerna.

Uppgift 2 - Experiment med elevinflytande (Kollegialt arbete)

Planera och förbered

Planera och genomför en undersökning om möjligheterna till elevmedverkan och inflytande i din undervisning, när, var, hur och i vilket syfte. Designa olika test som potentiellt kan användas inom det tvärvetenskapliga lärområdet/undervisningen som arbetsmetod när du nästa gång bestämmer vilket du ska använda efter proven/experimenten.

Syftet med aktiviteten är att du som lärare ska få en uppfattning om när, var, hur och i vilket syfte eleverna får möjlighet att delta. Undersökningen avslutas med en självreflektion över hur det ser ut och ditt eget bidrag till området. Självreflektion över hur det ser ut, vilka möjligheter eller brister man ser i de former och sätt på vilka eleverna kan vara med och påverka undervisningen. Använd dina anteckningar som underlag för del 5 när ni tillsammans i par eller i grupp väljer en metod som ska användas i framtida undervisning/tvärvetenskapligt arbete.

Planera tillsammans i en arbetsgrupp, under vilken period kartläggningen ska göras, hur den ska göras och dokumenteras. Kartläggningen kan pågå till nästa möte. Kartläggningen bör täcka följande aspekter:

Uppgift 3 – Gemensam uppföljning

I detta moment gör ni en gemensam uppföljning där ni diskuterar resultatet av den genomförda aktiviteten i uppgift 2 och i vilken grad och utsträckning ni upplever att ni gör eleverna delaktiga och ger inflytande i undervisningen.

Utgå från era reflektioner och anteckningar från uppgift 2. Beskriv och diskutera med varandra de resultat som respektive kartläggning visar, om när, var, hur och i vilket syfte eleverna ges möjlighet till delaktighet och inflytande.

Resonera kring vad ni kom fram till i era självreflektioner och vad det säger om hur väl uppdraget, med att göra elever delaktiga och ge dem inflytande i undervisningen uppfylls.

Avsluta med att diskutera vilka utvecklingsområden ni kan se och som ni kan ta med er in i resten av planeringen med mångvetenskapligt lärområde eller fortsatt undervisning.

Dokumentera gärna det som ni kommer fram till under diskussionen.

Uppgift 4 – Diskussion

Se på filmklippet [Delaktighet och inflytande i undervisningen](#) producerat av Skolverket. Reflektera utgående från filmklippet och era diskussioner om möjligheterna för utökad demokrati i skolan. Utgå från listorna som ni fått ta del av då ni reflekterar och diskuterar.

Förslag på frågor att diskutera:

- Inventera först de arbetssätt och metoder som ni anser stödjer elevers delaktighet och inflytande och som ni redan arbetar med i arbetslaget.
- Hur ser elevernas möjlighet ut att uttrycka sig på olika sätt (multimodalitet), i undervisningen och därigenom kunna känna delaktighet och inflytande över sitt lärande?
- I vilka sammanhang ges eleverna valmöjligheter i undervisningssammanhang idag? Vilka utmaningar finns det i samband med valmöjligheterna? Hur kan ni i ert arbetslag, i samband med ökat självbestämmande för eleverna, arbeta med kamratpositioneringar bland annat och särskilda behov?

Uppgift 5

I moment 5 är undervisningsaktiviteten att öka elevernas delaktighet i undervisningen genom att pröva ett elevaktivt arbetssätt. Planera undervisningsaktiviteten, d.v.s. planeringen av ett mångvetenskapligt arbetsområde utifrån era diskussioner och det material, tips, ni har tagit del av i tidigare moment.

Fundera över:

- Val av ämne?
- Hur få med cirkelmodellen i planeringen?
- Undervisningsmoment?
- Hur görs eleverna delaktiga?
- Organisering av elever?
- Utmaningar att vara medveten om?

Bilaga 8 (moment 6)

Uppgift 6 - Gemensam uppföljning från moment 4 (Uppgift 2: Experiment med elevinflytande)

Utgå från era reflektioner och anteckningar från moment 4. Beskriv och diskutera med varandra hur genomförandet av aktiviteten fungerade för att kunna ännu planera inför det mångvetenskapliga projektet eller kommande undervisningssekvenser.

- Vad gick bra och vad kan det ha berott på?
- Vad gick mindre bra och vad kan det ha berott på?
- Kom överens om att lyfta några viktiga lärdomar för en djupare diskussion kring dessa. Vilka fördelar och nackdelar har ni konstaterat med de olika elevaktiva arbetssätten? Vilka utmaningar har ni identifierat?
- Hur kan ni använda erfarenheterna från det ni nu prövat i den fortsatta undervisningen?
- Diskutera alternativa arbetssätt som kan öka elevernas delaktighet och inflytande i undervisningen?

Fortsätt gärna att dokumentera det ni kommer fram till under diskussionen.

Uppgift 7 - Process för delaktighet, planeringsunderlag inför mångvetenskapliga lärområdet

Använd underlag på nästa sida för att ha strukturerade diskussioner om problem och möjligheter till deltagande. Varför vill man att eleverna ska delta, inom vilka områden kan eleverna delta och hur kan detta omvandlas till praktiska åtgärder - utnyttja pusselbitarna till planering

Elevdeltaktighet

Syfte med delaktighet
Elevdeltaktighet, inom vilket område? (ex. område, ämne, kurs, planering av föräldrasamtal, klassrumsdekorerings o.d.)

Process för delaktighet

Referensramen	Vad är referensramen? (ex. lektionerna, kunskapsmålen) Vad kan eleverna påverka? (ex. arbetssätt, gruppkonstellation, ämnesområde, klassrumsdekoration o.d.)
Aktivitet	

Checklista för planering av elevdeltaktighet

Checklistan nedan innehåller några viktiga saker att tänka på, när du som lärare vill öka elevernas egenmakt och delaktighet. Listan är inte allomfattande, och du kan lägga till dina egna idéer till den

Checklista

- syftet med deltagandet måste vara tydligt
- en tydlig beskrivning av redan fattade beslut: en tydlig redogörelse för vad eleverna kan påverka och vad läraren ansvarar för
- eleverna måste ha kunskap om ämnet för att kunna delta i diskussionen
- den reella möjligheten att påverka
- lyssnar öppet och nyfiket på elevernas synpunkter
- feedback till eleverna efter deltagande, vad åstadkom deltagandet? handling bakom orden
- kollegialt stöd

Bilaga 9 (moment 7)

1. Verktyg som stödjer utvecklandet av elevdelaktighet

Instruktioner inför bearbetning av elevdelaktighet med hjälp av pusselbitarna och talarstol (tid ca 2 t)

Syfte

Målet är att låta eleverna, bli inspirerade av material/bilder/rekvisita, som utnyttjas till att generera idéer till lektion/lektioner/moduler och sedan framföra argument för och emot olika idéer inför klassen.

Förberedelse

Skaffa material/bilder/rekvisita/nyckelord som stödjer det ämne där elevinflytande behövs (ex. historiekurs). Skriv ner frågor om arbetssätt (t.ex. grupp-, par- eller individuellt arbete) och hur presentationen ska göras. Använd dig av pusselbitarna, vissa ifyllda, andra tomma.

-Kopiera elevunderlag 1

I klassrummet

1. Förklara

Berätta för klassen att de ska hjälpa till att generera idéer för hur lektionerna/momenten/modulerna kan sättas ihop, och att de sedan måste presentera argument för och emot de olika idéerna. Introducera lärandemålen och ramarna för elevinflytande

2. Idépusselbitarna

Dela in klassen i grupper om cirka fyra. Dela ut material/bilder/rekvisita/frågor till varje grupp som kommer från lärandemålen för lektionen/momenten/modulerna som ska utformas

3. Talarhörnan, presentation av Elevunderlag 1

Ge varje grupp Elevunderlag 1. Varje grupp väljer sin bästa idé och förbereder en motivering på 1-2 minuter för sin idé baserat på frågorna som ställs i Elevunderlag 1.

Grupperna väljer en representant som ska presentera idéer för resten av klassen och eleverna turas om att stå ovanpå lådan för att framföra sina resonemang. Skriv idéerna på tavlan.

4. Förklara

Berätta för eleverna vad deras idéer ska användas till och hur ni vill prioritera och välja ut de idéer som ska implementeras

Elevunderlag 1

Vad är tanken med idén?

Varför är idén bra - ge tre goda motiveringar till det.

Vem kommer att gynnas av idén?

Vad som krävs för att idén ska lyckas?

2. Verktyg som hjälper dig att lyssna på de idéer som genereras av eleverna för att utveckla lektionerna/momenten/modulen och att utvärdera de idéer som eleverna gjort

Klassrumsövning (tid ca 2 t): Kreativ, muntlig, skriftlig, eventuellt utomhus

Syfte

Syftet är att låta eleverna komma med idéer och förslag till lektionerna/momentet/modulen med hjälp av kreativt material, till exempel lego, och sedan presentera argument för och emot olika idéer inför klassen

Förberedelse

Kopiera: Elevunderlag 2

I klassrummet

1. Förklara

Berätta för klassen att de ska hjälpa till att generera idéer för hur lektionerna/momenten/modulerna kan sättas ihop, och att de sedan måste presentera argument för och emot de olika idéerna. Introducera lärandemålen och ramarna för elevinflytande.

2. Skapa idé

Om möjligt får varje elev liknande material, som de använder i tysthet i cirka 10 minuter.

- Hurdan är en perfekt lektion/moment/modul? Vad gör vi? Vem gör vad? Var är vi? Hur lär vi? Hurdan är en perfekt skolvecka? o.s.v.

Eleverna delas in i grupper om fyra elever där de turas om att dela med sig av sina idéer. Eleverna utvecklar fyra idéer tillsammans till en idé, under ca 10 min. Varje grupp presenterar sitt förslag för de andra.

3. Utvärdera idé

Varje grupp fyller i ett papper med sin egen idé utifrån följande frågor:

- Varför är idén riktigt bra?
- Vem tjänar på idén?
- Skadar idén någon?
- Bryter idén mot avtal, regler eller lagar?

Sammanfattning tillsammans: Varje grupp läser sina argument eller så går eleverna runt i klassen och läser varandras argument

4. Förklara

Berätta för eleverna vad deras idéer ska användas till och hur ni vill prioritera och välja ut de idéer som ska implementeras.

Elevunderlag 2

Varför är idén bra?

Vem tjänar på idén?

Skadar idén någon?

Bryter idén mot avtal, regler eller lagar?

3. Följande övning kan hjälpa dig och dina elever att prioritera och välja idéer för upplägg

Klassrumsövning (tid: ca 1 t): Muntlig, skriftlig, rörelse

Syfte

Syftet är att eleverna ska arbeta i grupp och prioritera idéer relaterade till ett visst innehåll utifrån exempelvis olika kriterier.

Förberedelse

Skriv idéer på lappar som eleverna ska prioritera. Det kan till exempel vara elevernas egna idéer, som framkommit när de använt andra verktyg i denna manual

I klassrummet

1. Förklara

Be klassen hjälpa dig att prioritera idéerna och bestämma vilka idéer och förslag ni ska fortsätta arbeta med

2. Rita prioritetsmatrisen

Rita prioritetsmatrisen på tavlan. Berätta för eleverna att ni tillsammans ska placera idéerna i de fyra områdena. Förklara betydelsen av delarna. Dela in eleverna i fyra grupper.

Dela ut post-it-lappar till varje grupp och låt dem diskutera i vilket område idéerna ska placeras, ca 5-7 idéer/grupp. Använd ca 10 min. Varje grupp lägger sina idéer till valda områden och förklarar varför.

3. Prioriteterna

Berätta för klassen vad som händer med deras prioriteringar. Exempelvis idéer i "projekthögen" och eventuellt de i "kanske högen" kan man rösta om.

4. Förklara

Berätta för eleverna vad deras idéer ska användas till och hur du vill prioritera och välja ut de idéer som ska genomföras.

Elevunderlag 3: Matris för prioritering

Kräver mycket arbete	“Sophögen” Idéer, som kräver mycket arbete i förhållandet till nyttan	“Projekthögen” Idéer, som kräver planering och t.ex. ledningens, elevkårens eller kommunens medverkan
	Kräver endast lite arbete	“Kanske-högen” Idéer som vi inte har så mycket nytta av, men som kan övervägas för genomförande

Ger endast lite nytta

Ger stor nytta

Nu har vi fått med oss föreläsningar, erfarenhetsutbyten och verktyg att implementera i verksamheten. Idag fylldes verktygslådan med ännu arbetssätt att genomföra i verksamheten. Hur tänker ni idag efter ett ½ års arbete med elevdemokrati om nedan funderingar.

- Vilka är utmaningarna med att arbeta på med ett elevdelaktigt sätt?

- Vilka fördelar finner ni?

- Vilka förändringar finner ni som behöver bearbetas i praktiken?

- Hur kan vi lärare fungera ihop mot samma mål? Stödja varandra?

- Vad kan under arbetets gång berätta för oss att vi är på god väg mot ett mer elevdelaktigt arbetssätt?

- Beskriv några praktiska exempel på ovan framsteg.

- **Finns det något ni skulle vilja att ledningen frågar eller stödjer med under processens gång, vad i sådana fall?**

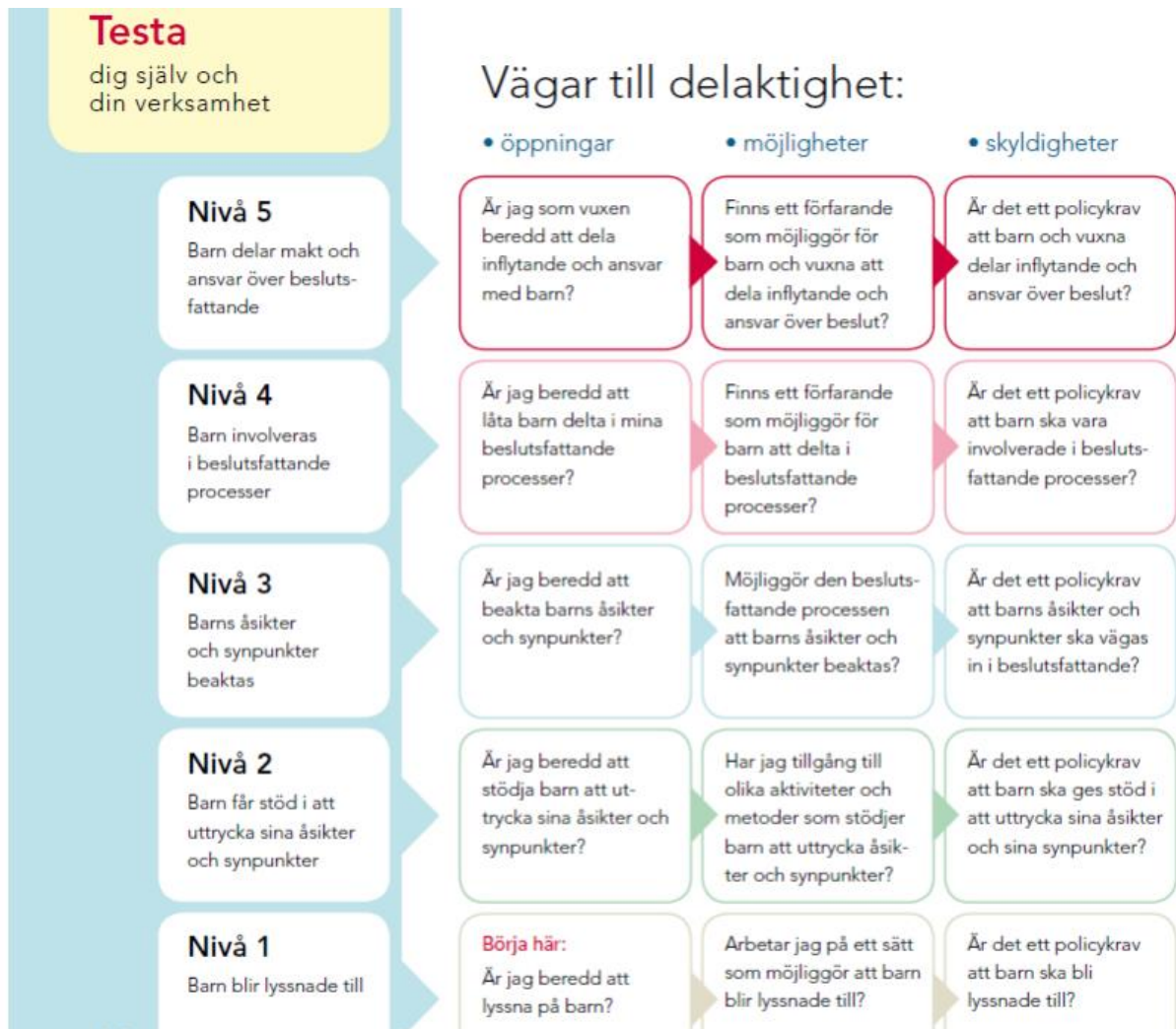
Gällande vårt identifierade utvecklingsområde, vilken förändring skulle ni vilja se då det kommer till elevers lärande och engagemang?

Gällande vårt identifierade utvecklingsområde, vilken förändring skulle ni vilja se då det kommer till undervisningspraktiken?

Gällande vårt identifierade utvecklingsområde, vilken förändring skulle ni vilja se då det kommer till organisation och rutiner?

- **Till slut, fundera individuellt var befinner du dig på trappan och vad är ditt mål gällande individuella utvecklingen (skriver detta för dig själv och återkom till detta i vår)**

Bilaga 11 (moment 9)

Litteratur och material som stöder arbete kring elevdelaktighet

Amondo: Guide till elevindragelse <https://www.amondo.dk/wordpress/wp-content/uploads/2014/08/Guide-til-elevinddragelse.pdf>

Delaktighetskonferensen 2014
<https://vimeo.com/116854327>

Eklöf E. Lärarens guide till cirkelmodellen.
<https://www.nok.se/contentassets/ee684956791f43159207aff16d270a73/lararens-guide-till-cirkelmodellen-pdf.pdf>

FSKC, 2019, Handbok för delaktighetsfrämjande processnätverk i arbete med barn och unga
https://fskc.fi/Site/Data/2067/Files/Handbok_Delaktighet_FSKC_01_2019.pdf

Harts delaktighetsstege. <https://kvutis.se/wp-content/uploads/2015/07/Harts-delaktighetsstege.pdf>

Skolverket: Delaktighet och inflytande i undervisningen
https://larportalen.skolverket.se/#/modul/3-skolansvardegrund/Grundskola/301_Delaktighet_inflytande

Skolverket: Delaktighet för lärande
<https://www.skolverket.se/publikationsserier/forskning-for-skolan/2015/delaktighet-for-larande>

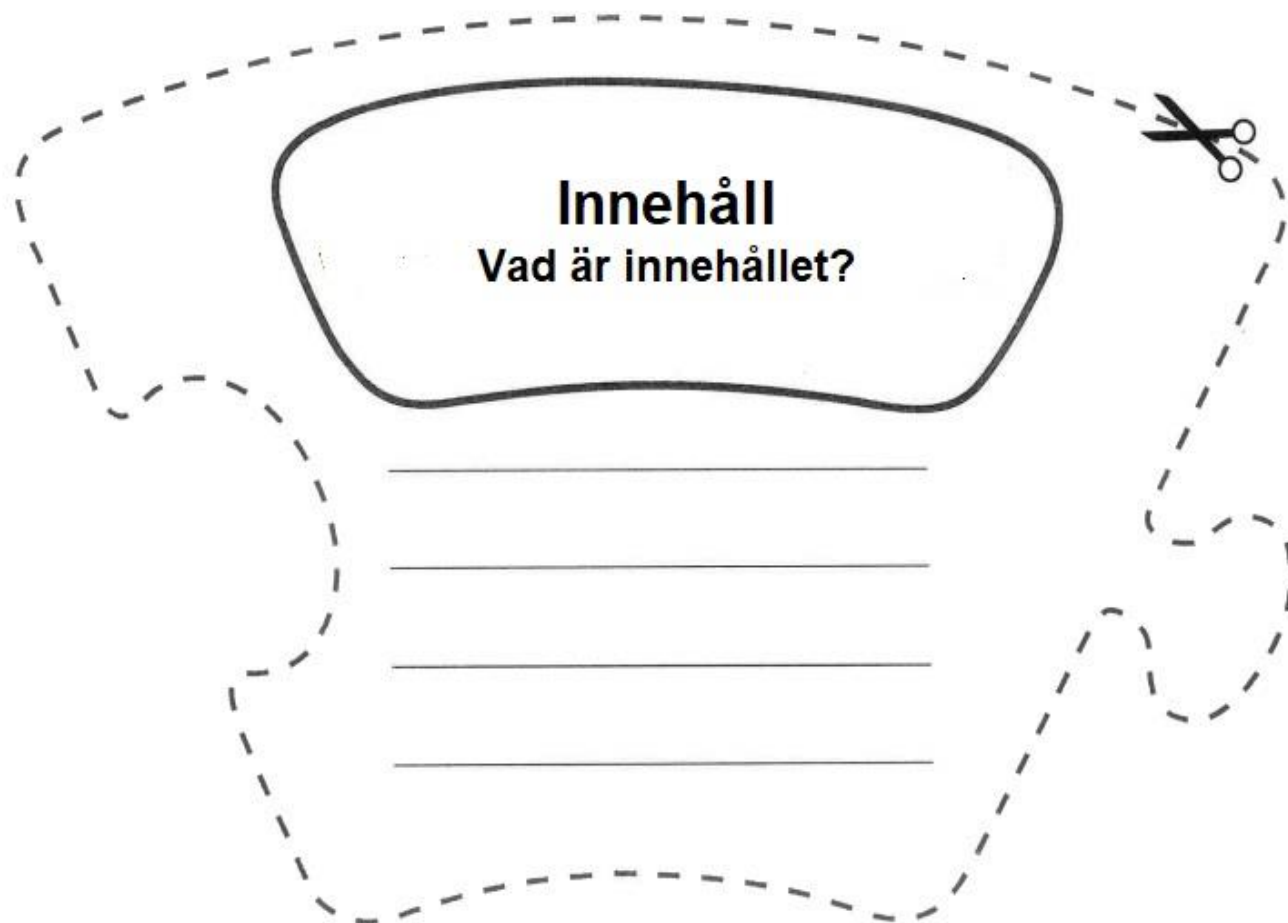
Skolverket: Kvalitetsarbete i praktiken
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65b50e/1553965962840/pdf3381.pdf>

Szönyi K och Söderqvist Dunkers T (2018). Delaktighet - ett arbetssätt i skolan
<https://webbutiken.spsm.se/globalassets/publikationer/filer/delaktighet---ett-arbetssatt-i-skolan-tillganglig-version.pdf/>

Vägar till delaktighet: Öppningar, möjligheter och skyldigheter
https://www.harryshier.net/docs/Shier-Vagar_till_delaktighet.pdf

Mål
Vad är målet?

Innehåll
Vad är innehållet?

Ram
Vad är referensramen?

Sätt
Hur ska vi jobba?

Produkt
Vad ska produceras?

Feedback
Vem ger feedback? När och hur?

Bedömning
Hur ska
bedömningen ske?

Saknas något?

Borde något
läggas till i
processen?

Välmående? Rörelse?

Elevdelaktighet?

Pauser?
